

A Study of the Curriculum at Farhangian University for Student Teachers and Their Speaking Skills: Solutions and Challenges

[DOI: 10.22070/tr.2025.20160.1716](https://doi.org/10.22070/tr.2025.20160.1716)

Kamal Nosrati Heshi^{1*}, *Sajjad Alae Dorjon*², *Shahram Esfandiari*³

1. *Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran. (Corresponding Author)*
Email: kamalnosrati1367@cfu.ac.ir
2. *Department of Educational Sciences, Farhangian University, Ardabil, Iran. (Corresponding Author)*
Email: sajadalaie87@gmail.com
3. *Department of English Language Teaching, Farhangian University, P. O. Box. 14665-889, Tehran, Iran.*
Email: sh.esfandiari2012@yahoo.com

Received on: 14/02/2025

Revised on: 06/08/2025

Accepted on: 18/08/2025

Research
Article

Vol. 23, No. 1, Serial 43

Spring & Summer

2026

pp: 85-100

Abstract

Aim and introduction: This study aimed to investigate the state of student teachers' speaking skills, along with the challenges they face and potential solutions, based on the lived experiences of both student teachers and experts. Mastery of speaking skills enables teachers to achieve job satisfaction and gain popularity among students. Proficiency in communication and speaking skills has numerous positive impacts for educators. Effective communication between teachers and students is one of the most vital factors contributing to students' growth and success at various educational levels, making strong communication skills essential for every teacher. Research has revealed that despite the positive effects of speaking skills for educators, and considering the prevalent lecture method in the Iranian education system, the education system and university textbooks have not given adequate attention to communication and speaking skills.

Methodology: This study employed a mixed-methods approach. Document analysis was used to address the first research question, while the phenomenological method was applied to explore the remaining questions. Phenomenology involves studying lived experiences or the lifeworld as perceived by individuals, rather than an objective reality separate from them. Potential participants included all student teachers at Allamah Tabatabaei Campus in Ardabil Province, as well as experts in communication skills. Following the principle of theoretical saturation, no new information emerged after conducting 25 interviews with student teachers and 15 interviews with experts and instructors in communication and speaking skills; consequently, the interviews were concluded. Data were collected through in-depth, semi-structured interviews and two-way dialogues. The primary data collection instrument was a semi-structured interview designed to explore the lived experiences of student teachers, experts, and instructors of public speaking skills related to the research topic. Ethical considerations included providing participants with clear explanations about the study's purpose and significance, ensuring voluntary participation without coercion, refraining from collecting personal information from teachers, maintaining confidentiality by not disclosing opinions to others, deleting audio recordings after note-taking, and using the results solely to enhance the quality of education. Participants and student teachers were also informed of the research findings. To ensure the validity, transferability, and reliability (or verifiability) of the interview questions and responses, techniques such as triangulation, member checking, parallel accurate data collection, and researcher self-review were employed.

Received on: 14/02/2025

Revised on: 06/08/2025

Accepted on: 18/08/2025

**Research
Article**

Vol. 23, No. 1, Serial 43

Spring & Summer

2026

pp: 85-100

Finding: According to the findings, the approved syllabi at Farhangian University in Ardabil Province cover topics such as language and creative expression, the relationship between language and education, professional ethics for teachers, storytelling and creative performance, counseling techniques, listening skills, language skills, phonetics, writing skills, children's and adolescent literature, and human communication. Notably, some fields, such as "Persian Language and Literature, sufficient attention to technical speaking skills, whereas others, like "Elementary Education" and "Theology Education, less emphasis on this area. Furthermore, during interviews with student teachers, they highlighted the need for greater focus on learning speaking skills, identifying various obstacles including infrastructural issues at Farhangian University, personal factors such as shyness and lack of motivation, challenges in teaching speaking skills, lack of experience, and insufficient emphasis on this skill. Regarding the importance of speaking skills, experts emphasized elements such as effective communication, the role of speaking skills in teaching, and enhancing student teachers' abilities. Among the experts' suggestions for developing speaking skills were activities such as breathing exercises, participation in training courses, and voice exercises.

Discussion and Conclusions: The most essential tool a teacher needs in their profession is the art of speaking. A teacher skilled in this area can create an engaging and enjoyable classroom environment that captures students' interest in the course material. Without strong communication and speaking abilities, a teacher risks delivering a dull and uninspiring class. It is widely recognized that expressive language skills are crucial in education and training. Given the challenges involved in teaching speaking skills to student teachers, this study examined the importance of these skills and proposed practical solutions. During interviews, student teachers were initially asked to explain how learning public speaking skills influenced their career growth and professional development. Most emphasized the importance of public speaking in strengthening relationships with students, fostering motivation and interest, linking career success for both student teachers and teachers, and positively impacting classroom management and the overall educational environment. Therefore, from the perspective of student teachers, speaking skills play a vital role in their careers. Additionally, it can be concluded that the ability to speak effectively to a group and articulate ideas and opinions promotes personal growth and enables effective communication with the audience. Based on these findings, it is recommended that theoretical and practical courses aimed at enhancing speaking skills be introduced across all disciplines at Farhangian University. Moreover, individuals who have mastered this skill and achieved success in their lives should be invited to the university to share their experiences with student teachers.

Keywords: Lived experience, Farhangian University, Student teachers, Speaking skills, Communication skills.

بررسی برنامه درسی دانشجومعلمان دانشگاه فرهنگیان و مهارت فن بیان آن‌ها: راهکارها و چالش‌ها

DOI: [10.22070/tr.2025.20160.1716](https://doi.org/10.22070/tr.2025.20160.1716)

کمال نصرتی هشی^{۱*}، سجاد علانی دورجون^۲ و شهرام اسفندیاری^۳

۱. استادیار، گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)
Email: kamalnosrati1367@cfu.ac.ir
۲. دانشجوی کارشناسی، گروه آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.
Email: sajadalaie87@gmail.com
۳. استادیار، گروه آموزش زبان انگلیسی، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی ۸۸۹-۱۴۶۶۵، تهران، ایران.
Email: sh.esfandiari2012@yahoo.com

چکیده

هدف از مقاله حاضر، بررسی وضعیت مهارت فن بیان دانشجومعلمان و راهکارها و چالش‌های مربوطه براساس تجارب زیسته دانشجومعلمان و متخصصان است. روش پژوهش آمیخته (تحلیل اسناد و پدیدارشناسی) است. مصاحبه‌شوندگان شامل همه دانشجومعلمان و متخصصان فن بیان شهر اردبیل در سال ۱۴۰۳ بودند. برای انتخاب نمونه، ۲۵ نفر دانشجومعلم و ۱۵ نفر متخصص، با شیوه نمونه‌گیری هدفمند و تا حد اشباع استفاده شد. داده‌ها با استفاده از مصاحبه عمیق و نیمه‌ساختاریافته جمع‌آوری شد. ابتدا در سرفصل‌های مصوب رشته‌های موجود در دانشگاه فرهنگیان استان اردبیل، به بررسی میزان توجه به مؤلفه‌های مبحث فن بیان پرداخته و آشکار شد در رشته‌های آموزش زبان و ادبیات فارسی و رشته امور تربیتی به مهارت فن بیان توجه مناسبی شده است، اما در رشته آموزش ابتدایی و آموزش الهیات، اهمیت اندکی داده شده است. در ادامه، در مصاحبه با دانشجومعلمان، آن‌ها ضمن تأکید بر توجه جدی به یادگیری مهارت فن بیان، به وجود موانع در این زمینه اشاره کردند که در چهار محور: مشکلات مرتبط با زیرساخت‌های دانشگاه فرهنگیان، مشکلات مرتبط با خود دانشجومعلمان از قبیل کم‌رویی و بی‌انگیزگی، مشکلات مرتبط با آموزش مهارت فن بیان، کم‌کاری، کم‌توجهی و اهمیت ندادن به این مهارت دسته‌بندی شد. متخصصان فن بیان نیز در پاسخ به سؤال اهمیت مهارت فن بیان به مواردی از قبیل: ارتباط مؤثر، اهمیت فن بیان در تدریس و ارتقای توانمندی دانشجومعلمان اشاره کردند. درنهایت، متخصصان برای یادگیری مهارت فن بیان نیز پیشنهادهایی همچون انجام تمرینات تنفسی، شرکت در دوره‌های آموزشی، انجام تمرینات صداسازی و... ارائه دادند.

واژگان کلیدی: تجربه زیسته، دانشگاه فرهنگیان، دانشجومعلمان، فن بیان، مهارت‌های ارتباطی.

نشریه علمی
پژوهشی‌های
آموزش و یادگیری

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۲۶
تاریخ اصلاحات: ۱۴۰۴/۰۵/۱۵
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۵/۲۷

مقاله پژوهشی

Journal of
Training & Learning
Researches
Vol. 23, No. 1, Serial 43
Spring & Summer
2026

دوره ۲۳، شماره ۱، پیاپی ۴۳
بهار و تابستان ۱۴۰۵
ص: ۱۰۰-۸۵

مقدمه

فقط به معرفی روش‌های تدریس، بیان نحوه اجرا، مزایا و معایب آن‌ها پرداخته شده است و واحدهای معرفی شده صرفاً جنبه تئوری دارند و معلم‌ها پس از تجربه عملی، مهارت بیان و گفتار خود را تقویت می‌کنند. این روش نمی‌تواند در تدریس اثربخش باشد و برای یادگیری بهتر مهارت فن بیان باید در دانشگاه‌ها، واحد درسی دیگری تحت عنوان آموزش فن بیان به برنامه درسی اضافه شود [۴]. شایان ذکر است، ارتباط مؤثر معلم با دانش‌آموز یکی از دلایل رشد و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان در مقاطع مختلف محسوب می‌شود، و برخورداری از مهارت‌های ارتباطی برای هر معلمی لازم و ضروری است [۵] که از طریق تسلط به مهارت فن بیان حاصل می‌شود. افزون بر این، انگیزه یکی از ابزارهای لازم برای تدریس خوب است و پایین بودن منزلت اجتماعی معلمان در جامعه ما، روی انگیزه معلمان تأثیر منفی گذاشته است. معلمی که به شغل خود رغبت نداشته باشد، تلاشی هم برای یادگیری مهارت‌های معلمی چون فن بیان نخواهد کرد [۶]. با وجود اینکه در زمینه مهارت‌های ارتباطی تئوری‌های مختلفی مطرح شده است، اما برخی معلمان برای مدیریت کلاس خود با مدیر مشورت لازم را انجام نمی‌دهند و بیشتر از استقلال و اختیارات فردی در این زمینه استفاده می‌کنند. به عبارتی دیگر، برخی از معلمان توانایی برقراری ارتباط مؤثر با سایر همکاران، والدین دانش‌آموزان و به خصوص مدیر مدرسه را ندارند که این امر می‌تواند پیامدهای نامطلوبی را روی تدریس آنان ایجاد کند و مشکلاتی را به انتقال مطالب به دانش‌آموزان به وجود بیاورد [۷].

به خاطر حساسیت مبحث فن بیان و تقویت آن، پژوهشگران پژوهش‌های مختلفی انجام داده‌اند که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود. رمضانی [۶]. در پژوهش خود اذعان داشت که پیشرفت هر جامعه‌ای مستلزم آموزش و پرورش قوی آن کشور است که در اینجا نقش معلم بسیار مهم است و ایجاد تحول در دانش‌آموزان و پیشرفت تحصیلی آنان در گرو معلمان متخصص و

برخی از افراد فکر می‌کنند که فن بیان یعنی پرحرفی و زیاد حرف زدن، درحالی‌که این تعریف برای فن بیان صحیح نیست. فن بیان یعنی بتوانید منظور خود را به بهترین شکل ممکن به مخاطب خود انتقال دهید و با استفاده از تکنیک‌های صحیح گفتاری و با بیانی رسا و واضح با مخاطبان خود ارتباط برقرار کنید [۱]. به عبارت دیگر، بیان در لغت به معنی پدید آوردن و روشن کردن است و منظور از فن بیان این است که یک معنی و مقصود را به شکل‌ها و صورت‌های گوناگون و زیبا به زبان بیاوریم [۲]. توانایی صحبت برای یک مخاطب، برای موفقیت حیاتی و مهم است. خوب صحبت کردن می‌تواند احترام دیگران را در پی داشته باشد، ارزش بیشتری به شما بدهد. توانایی خوب صحبت کردن باعث می‌شود تا باهوش‌تر و با استعدادتر از کسانی به نظر برسید که خوب صحبت نمی‌کنند [۳]. آموزش مهارت‌های فن بیان برای معلمان نیازی ضروری محسوب می‌شود. به کارگیری مهارت فن بیان باعث می‌شود که معلم به رضایت شغلی برسد و در میان دانش‌آموزان محبوب شود که این موارد می‌تواند درآمد چشمگیری را برای معلم رقم بزنند، چون افراد می‌خواهند بابت هزینه‌ای که برای آموزش می‌پردازند نتیجه بهتری بگیرند و این امر تنها از عهده معلمان برمی‌آید که تخصص و فن بیان قوی دارند [۱]. دقت در انتخاب کلمات و استفاده مناسب از جملات ادبی می‌تواند بر کلام یک فرد جذابیت بپوشد و موجب ترغیب شنونده به شنیدن آن شود [۴]. در نتیجه، داشتن مهارت و تسلط در فن بیان برای معلمان، پیامدهای مثبت بی‌شماری در پی دارد.

بررسی وضعیت موجود نشان می‌دهد که با وجود آثار و پیامدهای مثبت مهارت فن بیان برای معلمان و با توجه به اینکه روش تدریس حاکم بر نظام آموزش و پرورش ایران غالباً روش سخنرانی است، اما در نظام آموزش و پرورش و در کتاب‌های دانشگاه‌ها به مبحث فن بیان توجه کافی نشده است. در کتاب‌های دانشگاهی

دارای مهارت ارتباطی درخور توجه است و معلمی که مهارت ارتباطی خوبی داشته باشد می‌تواند از این تخصص، دانش و مهارت خود در فرایند یاددهی - یادگیری به نحو احسن استفاده کند. همچنین ایران دوست [۱] در پژوهش خود نشان داده است که معلمان دانش و اطلاعات زیادی در زمینه تخصصی خود دارند، اما صرف داشتن این اطلاعات کافی نیست. معلمانی موفق هستند که فن بیان قوی‌تری دارند و از این طریق دانش و اطلاعات خود را به دانش‌آموزان انتقال می‌دهند. باقریان فر و همکاران [۸] در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که ارتباطات جایگاه مهمی در زندگی انسان‌ها دارد و مهارت‌های ارتباطی از جمله معیار لازم و ضروری در آموزش و تدریس است و مدرسان باید مهارت‌های ارتباطی تأثیرگذاری داشته باشند تا در امر آموزش موفق باشند. روحی و همکاران [۹] نشان دادند که آگاهی از علم زبان بدن در بهبود روابط اجتماعی نقش مؤثری دارد و معلمانی که از زبان بدن خود استفاده می‌کنند بهتر می‌توانند با دانش‌آموزان خود ارتباط بگیرند و در پیشرفت تحصیلی و ترغیب آنان به یادگیری نقش بسزایی دارند. صالحی و همکاران [۱۰] در پژوهش خود نشان داده‌اند که تمرینات مهارت فن بیان در کنترل و کاهش علائم لکنت زبان نقش دارند و حتی در بسیاری از کلینیک‌ها از تمرینات تنفسی برای گفتاردرمانی استفاده می‌شود. تریسی [۳] عنوان کرده است که همه ترس‌ها ریشه در دوران کودکی دارند. به عبارت دیگر، ما این ترس‌ها را که شامل ترس از صحبت در برابر جمع هم می‌شود، آموخته‌ایم و مانند هر مطلب آموخته‌شده‌ای می‌توانیم آن را فراموش کنیم و یکی از دلایل ترس در دوران بزرگسالی نقد مخرب در کودکی است. رستمی و کورتشی [۱۱] معتقدند افرادی که مطالعه می‌کنند و حتی فیلم می‌بینند، از دایره لغات و دانش گسترده‌تری برخوردار هستند یا طبق پژوهش گولک و تی مل [۱۲]، معلمانی که از زبان بدن خود استفاده می‌کنند، بهتر می‌توانند کلاس درس خود را مدیریت کنند و همین‌طور استفاده از لبخند و داشتن

ارتباط مؤثر می‌تواند به معلمان کمک کند در دوره تحصیلی خود موفق شوند. مطابق پژوهش مورین [۱۳] بازخورد سازنده یکی از مفیدترین روش‌های آموزش مهارت ارتباطات است و در این راستا خود معلمانی که در زمینه مهارت‌های ارتباطی تدریس و فعالیت می‌کنند، بایستی در این زمینه آموزش لازم را ببینند.

طبق بررسی‌های انجام‌شده در مورد مهارت فن بیان، مشخص می‌شود که در این زمینه پژوهش‌های مختلفی انجام شده است، ولی آنچه این پژوهش را از سایر پژوهش‌ها متمایز می‌کند و جنبه نوآوری این پژوهش قلمداد می‌شود، تأکید پژوهش حاضر بر تجربه زیسته دانشجومعلمان و متخصصان در زمینه شناسایی چالش‌ها و ارائه راهکارهای مناسب جهت غلبه بر چالش‌های مقوله آموزش مهارت فن بیان به دانشجومعلمان دانشگاه فرهنگیان اردبیل است. در واقع، همان‌طور که اذعان شد، مسئله‌ای که وجود دارد این است که در اکثر رشته‌های تحصیلی دانشگاه فرهنگیان به مهارت فن بیان توجه چندانی نشده است و دانشجویان مجبورند به صورت پراکنده در کارگاه‌های آموزشی انجمن‌های علمی دانشگاه شرکت کنند که این موجب پیامدهای منفی در بیان آنان خواهد بود. از این رو، تمایز پژوهش حاضر این است که با مصاحبه و دستیابی به تجربه‌های زیسته دانشجومعلمان، متخصصان و مدرسان حوزه مهارت فن بیان، می‌توان به تجربه و دانش افرادی دست یافت که خود در این زمینه فعالیت دارند و از نزدیک با مشکلات موجود مواجهند و برای برون‌رفت از آن‌ها راهکارهایی دارند. این تجربه‌ها را می‌توان به منظور بهبود عملکرد مهارت فن بیان دانشجومعلمان و غلبه بر چالش‌های موجود به کار بست.

سؤال‌های پژوهش

۱) در سرفصل‌های مصوب رشته‌های دانشگاه فرهنگیان استان اردبیل، تا چه سطح و تحت چه عناوینی به مؤلفه‌های مبحث فن بیان پرداخته شده است؟

استفاده شد. در تحقیقات پدیدارشناسی طبق پژوهش پروری [۱۵]، نمونه مورد نیاز حداقل ۶ و حداکثر ۵۰ است و با توجه به رویکرد اشباع نظری در ۲۵ مصاحبه از دانشجوی معلمان و ۱۵ مصاحبه از متخصصان و مدرسان فن بیان اطلاعات جدید به دست نیامد و مصاحبه متوقف شد. شرط انتخاب نمونه آماری، اول تمایل به شرکت در پژوهش و دوم داشتن سابقه تحصیل حداقل به مدت ۲ سال بود. شایان ذکر است که مصاحبه از دانشجوی معلمان به صورت حضوری و غیرحضوری و در قالب سؤالاتی به صورت باز پاسخ و در برنامه بله صورت گرفت و بعد از انجام مصاحبه‌ها پاسخ‌های ارائه شده به صورت متن یا صوت در قالب یک مجموعه، عیناً پیاده‌سازی و جمع‌شد. ملاحظات اخلاقی، با ارائه توضیحات لازم در مورد اهمیت و هدف‌های پژوهش، عدم اجبار در پاسخ، عدم دریافت مشخصات فردی معلمان، محرمانگی و عدم افشای نظرات به سایرین، اطمینان از حذف فایل صوتی پس از یادداشت برداری، استفاده از نتایج صرفاً جهت ارتقا و بهبود کیفیت آموزش و اطلاع نتایج پژوهش به دانشجوی معلمان و متخصصان و مدرسان فن بیان رعایت شد.

در پژوهش حاضر برای به دست آوردن داده‌های پژوهش از مصاحبه عمیق و نیمه‌ساختاریافته و نیز به شیوه گفت‌وگوی دوطرفه بهره گرفته شد و همان‌طور که بیان کردیم، ابزار مورد استفاده برای جمع‌آوری داده، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود که در آن سعی شد از طریق مصاحبه با دانشجوی معلمان و متخصصان و مدرسان مهارت فن بیان، تجربه‌های زیسته آن‌ها در ارتباط با موضوع پژوهش مورد بررسی قرار گیرد. جهت تحلیل پاسخ دانشجوی معلمان و متخصصان و مدرسان مهارت فن بیان از روش کدگذاری منسوب به استراس و کوربین [۱۶] استفاده شد. به عبارت دیگر، براساس این رویکرد، تحلیل مصاحبه‌ها در چند سطح صورت گرفت. در مرحله کدگذاری باز متن مکتوب مصاحبه‌های دانشجوی معلمان و متخصصان و مدرسان مهارت فن بیان به‌دقت از سوی پژوهشگران خواننده و به اجزای

(۲) لزوم آموزش مهارت فن بیان و یادگیری آن، در رشد شغلی و آینده حرفه‌ای دانشجو معلمان چه تأثیری دارد؟

(۳) در مسیر آموزش مهارت فن بیان به دانشجوی معلمان چه چالش‌ها، موانع و مشکلاتی وجود دارد؟

(۴) برای غلبه بر چالش‌های ذکر شده در مسیر آموزش مهارت فن بیان به دانشجوی معلمان، چه راه‌حل‌ها و پیشنهادهایی قابل طرح است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر با روش آمیخته انجام شد. به طوری که برای پاسخ به سؤال اول از روش تحلیل اسناد استفاده شد و در پاسخ به سؤالات دیگر روش پدیدارشناسی به کار رفت. پدیدارشناسی به معنای مطالعه تجربه زیسته یا جهان زندگی است که توسط یک فرد زیسته و تجربه می‌شود و به معنای جهان یا واقعیت جدایی از انسان نیست. در رویکردهای پژوهشی پدیدارشناسی دو روش پدیدارشناسی توصیفی (هوسرل) و پدیدارشناسی تفسیری (هایدگر) مطرح است که گرچه پژوهشگران هر دو تجربه زیسته را بررسی می‌کنند؛ اما در رویکرد پدیدارشناسی توصیفی، توصیف پدیده و تجربه زیسته بدون تفسیر انجام می‌شود و توصیفی دقیق، مشروح و با ارائه دسته‌بندی‌ها و طبقه‌بندی‌هایی از تجربه‌ها صورت می‌گیرد و در پدیدارشناسی تفسیری هایدگر توصیف، هدف اصلی پژوهشگر نیست و به وضوح تفسیر معانی تجربه‌های زیسته افراد توسط پژوهشگر انجام می‌شود [۱۴]. بنابراین پژوهش حاضر در پاسخ به سؤالات ۲ تا ۴، براساس روش پدیدارشناسی توصیفی هوسرل انجام شد. مشارکت‌کنندگان بالقوه در این پژوهش تمامی دانشجوی معلمان پردیس علامه طباطبایی دانشگاه فرهنگیان استان اردبیل و همچنین متخصصان حوزه مهارت فن بیان بوده‌اند. برای انتخاب مصاحبه‌شوندگان و تعداد آن‌ها از رویکرد هدفمند ملاکی و معیار اشباع نظری

یافته‌های پژوهش

در این قسمت سؤالات پژوهش مطرح و نتایج تحلیل داده‌ها بیان می‌شود.

۱. در سرفصل‌های مصوب رشته‌های دانشگاه فرهنگیان استان اردبیل، تا چه سطح و تحت چه عناوینی به مؤلفه‌های مبحث فن بیان پرداخته شده است؟

مطابق با داده‌های جدول شماره ۱، در سرفصل‌های مصوب رشته‌های موجود در دانشگاه فرهنگیان استان اردبیل به مباحثی همچون زبان و بیان خلاقانه، رابطه زبان و تربیت، اخلاق حرفه‌ای معلم، سخنوری و فن بیان، قصه‌گویی و نمایش خلاق، علم صرف، فنون مشاوره، مهارت شنیداری، مهارت‌های زبانی، آواشناسی، مهارت نوشتاری، ادبیات کودک و نوجوان و ارتباط انسانی پرداخته شده است. شایان ذکر است که در برخی رشته‌ها مانند آموزش زبان و ادبیات فارسی و امور تربیتی به مهارت فن بیان توجه مناسبی شده است، اما در برخی رشته‌ها مثل آموزش ابتدایی و آموزش الهیات، اهمیت زیادی داده نشده است.

۲. لزوم آموزش مهارت فن بیان و یادگیری آن چه تأثیری بر رشد شغلی و آینده حرفه‌ای دانشجومعلمان دارد؟

در اینجا پاسخ برخی از شرکت‌کنندگان در ارتباط با محورهای بالا ذکر می‌شود:

مصاحبه‌شونده پنجم در ارتباط با محور تأثیر مهارت فن بیان روی دانشجومعلمان، به تقویت ارتباط با دانش آموزان اعتقاد داشتند: «فن بیان به عنوان ابزار اصلی معلم مثل چکش برای آهنگر، در آموزش و انتقال مفاهیم و حتی دارای اهمیت در بعد تربیتی در نظر گرفته می‌شود» و یا مصاحبه‌شونده اول اذعان داشت: «شغل و حرفه دانشجومعلمان به ارتباط متقابل با دانش آموزان وابسته است که بخش زیادی از این ارتباط متقابل وابسته به فن بیان معلم است، به طوری که این مهارت

کوچک‌تری تقسیم شد. این اجزا در یک فرایند دائمی، مقایسه، مفهوم‌پردازی و مقوله‌بندی شدند. در کدگذاری محوری، مقوله‌هایی که در مرحله پیشین شناسایی شده بودند، نظم بیش‌تری یافتند و با ترکیب جدیدی به یکدیگر مرتبط شدند. این فرایند به این شکل صورت پذیرفت که مقوله‌های کلی‌تر شناسایی و ارتباط آن‌ها با هم روشن شد. درنهایت، یک کدگذاری گزینشی که در واقع روایتی از جمع‌بندی یافته‌های پژوهش است، برای هر سؤال مصاحبه مشخص شد. همچنین برای پاسخ‌های هر دو گروه دانشجومعلمان و متخصصان و مدرسان مهارت فن بیان هر سه مراحل کدگذاری باز، محوری و گزینشی انجام گرفت. افزون بر این، برای اطمینان از صحت تفسیر و برداشت پژوهشگران از اظهارات هر شرکت‌کننده، در صورت نیاز، مجدد با آن‌ها تماس گرفته شد و صحت تفسیرها با نظر وی بررسی و در صورت نیاز، تغییرات لازم اعمال شد.

در ارتباط با روایی سؤالات نیز شایان ذکر است، در طراحی سؤالات با روش پدیدارشناسی طبق پژوهش پروری [۱۵]، یا ماستاکاس [۱۴] و کرسول [۱۷] مهم این است که افراد موضوع مورد مطالعه را چگونه تجربه کرده‌اند؟ یا افراد چه چیزی در مورد موضوع مطالعه تجربه کرده‌اند؟ حتی پژوهشگر می‌تواند روی بخش خاصی از تجربه‌هایی که فرد بیان می‌کند، متمرکز و سؤالات جزئی‌تر برای بررسی عمیق‌تر طرح کند و به‌طورکلی در این پژوهش ابتدا در زمینه موضوع پژوهش مقالات موجود، مطالعه و بعد از اشراف به حیطه موضوعی، برای اخذ تجربه زیسته نمونه آماری، با مشورت از استادان علوم تربیتی و زبان و ادبیات، سؤالاتی طراحی شد. درنهایت، برای رسیدن به اعتبارپذیری، انتقال‌پذیری و اعتماد یا تأییدپذیری سؤالات مصاحبه و پاسخ‌های مشارکت‌کنندگان از تکنیک‌هایی همچون استفاده از تکنیک تثلیث^۱ یا مثلث‌سازی، تکنیک کنترل اعضا، تکنیک کسب اطلاعات دقیق موازی و خودبازبینی پژوهشگران استفاده شد [۱۸].

مخاطبان خود را مجذوب خود کند». در ارتباط با آخرین محور هم مصاحبه‌شونده پانزدهم گفت: «یک معلم در کلاس درس نیاز دارد که دانش‌آموزان را مجاب به تلاش کردن کند تا بتواند محیطی مناسب برای یادگیری فراهم کند و برای دستیابی به این هدف، معلم باید فن بیان قوی‌تری داشته باشد».

می‌تواند یک واحد درسی کسل‌کننده را به موضوعی جذاب و دلپذیر تبدیل کند». مصاحبه‌شونده چهارم در ارتباط با محور وابستگی موفقیت شغلی معلمان و دانشجومعلمان به مهارت فن بیان اذعان داشت: «مسلماً فن بیان قوی زمینه ورود معلمان به عرصه‌های مختلفی را فراهم می‌کند، معلمی که فن بیان قوی‌تری داشته باشد به راحتی می‌تواند

جدول شماره ۱: توجه به مؤلفه‌های مبحث فن بیان در سرفصل‌های مصوب دانشگاه فرهنگیان

کدگذاری انتخابی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز
میزان توجه به مؤلفه‌های مبحث فن بیان در سرفصل‌های مصوب دانشگاه فرهنگیان	زبان و بیان خلاقانه	دانشجویان بتوانند معیارهای زبان و بیان خلاقانه و هنری را بیاموزند و انواع قالب‌های آن را بشناسد [۱۹ و ۲۰].
	رابطه زبان و تربیت	(۱) رابطه زبان و تربیت، ریشه در وجوه مشترک آن‌ها دارد: اندیشه و ارتباط. اندیشه از یک طرف با زبان آمیخته است و از طرف دیگر تربیت، به‌ویژه به معنای متعالی آن بر اندیشه استوار است [۱۹ و ۲۰]. (۲) دانشجویان بتوانند با توجه به انواع ارتباط زبانی (کلامی) در ابعاد مختلف حیطه‌ها و فعالیت‌های ارتباطی در تربیت/آموزش، رابطه زبان و تربیت را بفهمند [۱۹ و ۲۰]. (۳) دانشجویان بتوانند انواع ویژگی‌های زبان را بشناسند و زبان را به‌عنوان یک مجموعه زنده و نقش‌آفرین بفهمند [۱۹ و ۲۰].
	اخلاق حرفه‌ای معلم	(۱) اخلاق (حقوق و تکالیف) معلمی در زمینه ارتباط با همکاران، ارتباط با والدین دانش‌آموزان، ارتباط با جامعه محلی [۱۹ و ۲۰]. (۲) رعایت آداب سخن گفتن و سخن شنیدن (رسا بودن، رعایت ادب، احترام و اعتدال در سخن، پرهیز از شوخی زیاد، پرهیز از تندزبانی، خوب گوش کردن، پرهیز از قطع سخن مخاطب...) [۲۱ و ۲۲ و ۲۳ و ۲۴ و ۲۵].
	سخنوری و فن بیان	(۱) فن بیان زیرمجموعه‌ای از آداب معاشرت است که در روابط اجتماعی نقش تعیین‌کننده‌ای دارد [۲۱ و ۲۴]. (۲) صدای رسا، واضح، انعطاف‌پذیری و نافذ، دارایی گرانبها و شاخص شخصیت، منش، سواد، معلومات و بسیاری از نمادهای افراد است [۲۱ و ۲۴]. (۳) فن بیان مؤثر مهارتی است که می‌توان آن را با تمرین و ممارست به دست آورد [۲۱ و ۲۴]. (۴) فن بیان مناسب راه برقراری ارتباط با دیگران و توانایی سخن گفتن در هر شرایط و زمان است [۲۱ و ۲۴]. (۵) ماهیت درس سخنوری مهارتی است که با تمرین می‌توان در آن تبحر یافت [۲۱ و ۲۴]. (۶) دانشجو در علم بدیع و بیان با روش‌های آراستن کلام از بعد معنوی و لفظی آشنا می‌شود و با فراگیری این علم ذوقش را پرورش می‌دهد [۲۰]. علم بیان از چگونگی ادای یک معنی به صورت‌های گوناگون بحث می‌کند [۲۴]. (۷) ازجمله مهارت‌های مهم و تأثیرگذار در معاشرت و تعاملات اجتماعی مهارت مباحثه و مناظره در سخنرانی‌ها و رویدادهای علمی و اجتماعی است. علاوه بر این در درس فنون بحث و مناظره مهارت‌هایی از قبیل اعتمادبه‌نفس مناسب، رسایی صدا به هنگام جلب توجه و... آموزش داده می‌شود تا موجبات توسعه حرفه‌ای دانشجومعلمان فراهم شود [۲۳].
قصه‌گویی و نمایش خلاق	(۱) یکی از کاربردهای نمایش مخصوصاً نمایش خلاق، تأثیرات تربیتی و روان‌شناختی است که می‌تواند در نظام تعلیم و تربیت نقش مهمی را ایفا کند، مثل: امکان ابراز خود، اعتمادبه‌نفس، درک فرهنگ عامه، درک احساسات دیگران [۲۱ و ۲۲]. (۲) قصه‌گویی با تقلید صدا و حرکت [۲۱ و ۲۲]. (۳) یکی از مهم‌ترین گونه‌های ارتباطی انسان تقلید و قصه‌گویی است [۲۱ و ۲۲].	

ادامه جدول شماره ۱: توجه به مؤلفه‌های مبحث فن بیان در سرفصل‌های مصوب دانشگاه فرهنگیان

کدگذاری انتخابی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز
	علم صرف	۱) دانشجویان بتوانند با کلمه و انواع آن به‌عنوان اجزای تشکیل‌دهنده جمله آشنا شوند، کلمات را درست بخوانند، بنویسند و معانی آن‌ها را دریابند [۲۰].
	فنون مشاوره	۱) فنون و مهارت‌های آغازین پایه‌ای در مشاوره: گوش دادن فعال، اعتباربخشی [۲۵] ۲) فنون و مهارت‌های پایه‌ای در مشاوره: همدلی، سکوت [۲۵]
	مهارت شنیداری	۱) در مجموعه مهارت‌های زبانی آزمایشگاه بر تقویت قوه شنیداری تأکید می‌کند [۲۰]. ۲) مهارت شنیداری به‌عنوان اصلی‌ترین مهارت زبانی و از مهم‌ترین راهبردهای ارتباطی زبان‌آموز را قادر می‌سازد توانایی به‌خاطر بسیاری شنیده‌ها را تقویت کند [۲۰]. ۳) برای اینکه دستگاه شنوایی و نظام ذهنی و روانی فرد آمادگی شنیدن آگاهانه اصوات زیبا را پیدا کند و بتواند نوع سالم اصوات را باز شناسد و با رفتاری درست، آلودگی‌های صوتی موجود در محیط زندگی را کاهش دهد، لازم است تربیت شنوایی از دوران کودکی آغاز شود [۲۲].
میزان توجه به مؤلفه‌های مبحث فن بیان در سرفصل‌های مصوب دانشگاه فرهنگیان	مهارت‌های زبانی	۱) در مجموعه مهارت‌های زبانی گفت و شنود بر تقویت قوه سخن گفتن و گفت‌وگو تأکید می‌ورزد [۲۰]. ۲) دانشجو با استفاده از مهارت شنیداری و سایر مهارت‌های زبانی قدرت ارتباطی خود را بهبود ببخشد [۲۰]. مهارت‌های پایه در آموزش زبان فارسی: آموزش مهارت گوش دادن، اهداف، اهمیت و عوامل مؤثر در سخن گفتن، مهارت نوشتن و یادگیری [۲۲]. ۳) دو مهارت مرتبط و بهم‌تنیده گفتاری و نوشتاری از جمله مهارت‌های پایه و اصلی زبان‌آموزی به‌شمار می‌رود [۲۳]. ۴) یادگیری مهارت گفتاری بدون فراگیری مهارت شنیداری عملاً غیرممکن به نظر می‌رسد [۲۳]. ۵) استفاده از ابزارهای کلام مانند: تکرار، تغییر لحن و باز مطرح کردن کلمات و عبارات کلیدی و استفاده از ادوات شروع و ادامه و اتمام کلام [۲۳]. ۶) امروزه آموزش زبان مبتنی بر آموزش چهار مهارت: گوش دادن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن است [۲۳]. ۷) مهارت خواندن متون مختلف و درک مفاهیم آنان از جمله چهار مهارت اصلی و مهم زبان‌آموزی است [۲۳].
	آواشناسی	۱) آواشناسی: بررسی سازه و اقسام آن، بررسی واج، حرف، هجا، صامت، مصوت، کشش صامت‌ها، آهنگ، تکیه [۲۴]. ۲) معرفی اندام‌های گویایی، صوت و آوا، واج و فرایندهای واجی زبان فارسی [۲۴].
	مهارت نوشتاری	۱) ارتباط نوشتاری یکی از انواع مهم نقش ارتباطی زبان در زندگی روزمره است، این کارکرد ارتباطی برای معلمان از اهمیت بسزایی برخوردار است [۲۳].
	ادبیات کودک و نوجوان	۱) مشارکت در خواندن نمونه متن‌ها با رعایت مهارت‌های کلامی، غیرکلامی و فرازبانی [۲۲ و ۲۴]. ۲) بررسی و تحلیل نمونه‌هایی از آثار منثور ادبیات کودک و نوجوان: قصه، حکایت و داستان کوتاه، خاطره، ساده نویسی و بازنویسی [۲۲]. ۳) یک قصه را با شیوه‌های مناسب بخواند [۲۲].
	ارتباط انسانی	۱) امروزه نقش و تأثیر مهم و ارزشمند روابط انسانی در زندگی اجتماعی و سازمان‌های آموزشی به‌ویژه در مدرسه مورد تأکید صاحب‌نظران است [۱۹]. ۲) دانشجویان با ماهیت ارتباط آشنا می‌شوند و مدل‌های ارتباطی مختلف را تشخیص می‌دهند [۱۹]. ۳) ماهیت ارتباط و مدل‌های ارتباطی (تعریف ارتباطات و عملکرد آن، انواع ارتباطات، چگونگی ارتباط مؤثر، کاربرد مدل‌های ارتباطی [۲۵]. ارتباط در مدارس: تعریف و مدل کلی ارتباط و انواع ارتباط (یکسویه و دوسویه)، ارتقای توانایی‌های ارتباطی، صحبت کردن در جمع [۲۲ و ۲۳ و ۲۴].

جدول شماره ۲: تأثیرات آموزش و یادگیری مهارت فن بیان در رشد شغلی و حرفه‌ای دانشجویان معلمان

کدگذاری انتخابی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز
	تقویت ارتباط مؤثر بین معلم و دانش‌آموزان	<p>۱) جذب مخاطب توسط معلم با داشتن مهارت فن بیان؛ ۲) تأثیر مستقیم داشتن مهارت فن بیان در انتقال درست مفاهیم به دانش‌آموزان توسط معلم؛ ۳) استفاده راحت‌تر و آسان‌تر از روش‌ها و فنون نوین تدریس توسط معلمان در کلاس درس با بیان مناسب؛ ۴) ارتقای عزت‌نفس و اعتمادبه‌نفس دانشجویان معلمان و با قدرت ظاهر شدن در کلاس درس؛ ۵) بهبود ارتباطات معلم در رابطه با دانش‌آموزان، والدین و همکاران در محیط مدرسه و کلاس درس؛ ۶) تبدیل موضوعی کسل‌کننده به موضوع جذاب و سرگرم‌کننده با بیان مناسب و شیوا؛ ۷) تسلط بر مهارت گوش دادن فعال و اظهارنظر به روشی مناسب و صحیح در کلاس درس؛ ۸) تأثیر شگرف مهارت فن بیان در بهبود ارتباطات و کسب و کار خود؛ ۹) صحبت کردن، اولین گام برقراری ارتباط؛ ۱۰) برطرف شدن برداشتهای اشتباه و سوءتفاهم‌ها با فن بیان مناسب؛ ۱۱) مهارت فن بیان از جمله مهارت‌های لازم و ضروری برای دانشجویان معلمان؛ ۱۲) ارتباط مؤثر با دانش‌آموزان؛ ۱۳) ارتباط مؤثر با والدین؛ ۱۴) ارتباط مؤثر با همکاران؛ ۱۵) از بین بردن یکنواختی صدا و بیان؛ ۱۶) ضروری بودن مخاطب‌شناسی و شخصیت‌شناسی برای معلمان و دانشجویان معلمان؛ ۱۷) حل شدن بسیاری از مسائل با گفت‌وگو و گفت‌مان در عصر ارتباطات؛ ۱۸) اقناع‌سازی و متقاعدسازی مخاطب؛ ۱۹) مدیریت لهجه در مناطق دوزبانه.</p>
	ایجاد علاقه و علاقه در دانش‌آموزان	<p>ایجاد علاقه و انگیزه در دانش‌آموزان برای گوش دادن به تدریس معلم به دلیل بیان قدرتمند و مناسب؛ ۲) داشتن بیشترین حالت تمرکز و احساس کمترین خستگی از سوی دانش‌آموزان در کلاس درس؛ ۳) تأثیرگذاری بیشتر معلم روی دانش‌آموزان و مجاب کردن آنان به یادگیری فعال.</p>
اهمیت آموزش و یادگیری مهارت فن بیان برای دانشجویان معلمان	وابستگی موفقیت شغلی معلمان و دانشجویان معلمان به مهارت فن بیان	<p>وابستگی موفقیت معلمان در تدریس به دلیل داشتن فن بیان شیوا و گفتاری صحیح و دقیق؛ ۲) نقش بارز مهارت فن بیان در موفقیت شغلی و آینده حرفه‌ای دانشجویان معلمان؛ ۳) موفقیت در مصاحبه‌های شغلی و ورود معلم به عرصه‌های متفاوت شغلی و علمی؛ ۴) کسب منزلت اجتماعی و فرصت شغلی با مهارت ارتباطی بالا؛ ۵) تأثیر مستقیم فن صدای مناسب و استفاده از زبان بدن در تدریس موفق؛ ۶) تأثیر مثبت فن بیان مناسب در تقویت اعتمادبه‌نفس دانشجویان معلمان؛ ۷) غلبه بر اضطراب اجتماعی با فن بیان مناسب؛ ۸) تقویت عزت‌نفس خود با فن بیان مناسب و قوی؛ ۹) موفقیت در مصاحبه‌های شغلی و کسب موقعیت اجتماعی بالا.</p>
	تأثیرات مهارت فن بیان و اهمیت آن در مدیریت کلاس درس و یادگیری و بهبود محیط آموزشی	<p>تأثیر مثبت مهارت فن بیان و سخنوری در مدیریت کلاس درس و یادگیری؛ ۲) بهبود محیط آموزشی با ایجاد فضای آموزشی ملتهب و جذاب و تسهیل در یادگیری دانش‌آموزان؛ ۳) زبان از جمله اساسی‌ترین وسیله و ابزار در بحث تعلیم و تربیت است؛ ۴) بیان منظور خود به صورت کامل و واضح؛ ۵) تأثیر مهارت فن بیان بر تقویت تفکر انتقادی؛ ۶) انتقال موفق مهارت‌ها و دانسته‌های خود به دیگران؛ ۷) شاداب و سرحال نگه داشتن کلاس درس و از بین بردن خواب‌آلودگی دانش‌آموزان؛ ۸) تأثیر مستقیم پرورش و تقویت صدا با تدریس موفق؛ ۹) اهمیت رعایت آکسان و تأکیدات کلامی در یادگیری سریع‌تر دانش‌آموزان؛ ۱۰) اهمیت لحن معلم برای مدیریت کلاس درس؛ ۱۱) تبدیل موضوعات پیچیده به موضوعات قابل فهم؛ ۱۲) اهمیت فراوان تنفس دیافراگمی و صحیح در فرایند تدریس؛ ۱۳) تأثیر مثبت شمرده صحبت کردن در فرایند تدریس و یادگیری؛ ۱۴) استفاده از زبان بدن لازمه تدریس موفق؛ ۱۵) داستان‌سرایی و اهمیت آن در تقویت توجه و تمرکز دانش‌آموزان؛ ۱۶) ارتباط مستقیم مهارت فن بیان با انگیزش و برانگیختگی دانش‌آموزان؛ ۱۷) از بین رفتن سوءتفاهم‌ها و برداشتهای نادرست؛ ۱۸) ارتباط بین مهارت فن بیان معلم با افزایش اعتمادبه‌نفس و عزت‌نفس دانش‌آموزان؛ ۱۹) ارتباط بین افت عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان با مهارت فن بیان معلم.</p>
	ارتقای توانمندی دانشجویان معلمان	<p>اعتلای شخصیت معلم با مهارت فن بیان در کلاس درس؛ ۲) مکث مناسب لازمه تدریس موفق؛ ۳) لازمه یادگیری فنون کلام و فنون بیان برای دانشجویان معلمان برای ارتقای شغلی؛ ۴) فن بیان لازمه رقابت در بازار کار؛ ۵) موفقیت در مصاحبه‌های شغلی و حرفه‌ای؛ ۶) افزایش دقت دانشجویان معلمان در انتخاب کلمات؛ ۷) ابراز توانمندی‌ها و علایق خود از طریق مهارت فن بیان.</p>

آموزش مهارت فن بیان، می‌توان به این مورد اشاره کرد: نبود استادان برجسته در حوزه فن بیان و همچنین عدم وجود امکانات و تجهیزات ضروری». یا مصاحبه‌شونده نهم در ارتباط با محور مشکلات مرتبط با خود دانشجومعلم‌ان از قبیل کم‌رویی و بی‌انگیزشی چنین اذعان می‌کند: «ممکن است کسانی که لهجه غلیظ‌تری نسبت به بقیه دارند و در صحبت کردن به زبان فارسی با دشواری بیشتری روبه‌رو هستند، نسبت به یادگیری فن بیان رغبت لازم را نشان ندهند».

مصاحبه‌شونده بیستم نیز در ارتباط با محور مشکلات مرتبط با آموزش مهارت فن بیان چنین اذعان داشت: «اگر بخواهیم مشکلات را در این زمینه بررسی کنیم، این مشکلات در زمینه محتوا و استادان قابل بررسی هستند، اولین مشکلی که وجود دارد این است که برای ما دانشجویان رشته آموزش ابتدایی واحد درسی با عنوان فن بیان طراحی نشده است که برای آن سرفصلی باشد و منابعی معرفی شود». یا مصاحبه‌شونده شماره یازدهم در ارتباط با محور کم‌کاری، کم‌توجهی و اهمیت ندادن به این مهارت در دانشگاه فرهنگیان چنین بیان می‌کند: «به این مهارت توجه کافی نشده است و در عوض کارگاه‌هایی برگزار می‌شود که اهمیت چندانی ندارند، حتی اگر توجهی به این موضوع شده باشد، پایدار نبوده است».

۴. برای غلبه بر چالش‌های ذکرشده در مسیر آموزش مهارت فن بیان به دانشجومعلم‌ان، چه راه‌حل‌ها و پیشنهادهایی را ارائه می‌دهید؟

در این قسمت پاسخ برخی از شرکت‌کنندگان در ارتباط با کدهای محوری جدول شماره ۴ ذکر می‌شود: مصاحبه‌شونده چهاردهم در ارتباط با محور راهکارهایی مختص آموزش مهارت فن بیان چنین بیان می‌کند: «به نظر من برای تطبیق با سبک‌های آموزشی مختلف، از روش‌های متنوعی مانند استفاده از تکنولوژی، بازی‌ها و فعالیت‌های تعاملی استفاده شود. این کار می‌تواند تمایل دانشجومعلم‌ان به یادگیری و

براساس نظرات متخصصان شرکت‌کننده در این پژوهش، اهمیت و لزوم یادگیری مهارت فن بیان را می‌توان در محورهای ارتباط مؤثر، اهمیت مهارت فن بیان در آموزش، ارتقای توانمندی دانشجومعلم‌ان دسته بندی کرد. متخصص شماره ۵ در ارتباط با محور ارتباط مؤثر چنین بیان می‌کند: «ما در دنیای ارتباطات زندگی می‌کنیم و لازمه موفقیت در این دنیا داشتن مهارت‌های ارتباطی است. حتی برای شغل‌هایی که به‌طور مستقیم با افراد در ارتباط نیستند تا چه برسد به معلم‌ان که قوانین ارتباطی و اقناع‌سازی و متقاعدسازی از جمله مهم‌ترین فعالیتشان در طول روز خواهد بود».

متخصص شماره ۲ در ارتباط با محور اهمیت مهارت فن بیان در تدریس چنین بیان می‌کند: «اولین وظیفه معلم ارتباط برقرار کردن با دانش‌آموزان است تا بتواند مطالب را خوب توضیح دهد. در واقع نتیجه فن بیان خوب این است که معلم می‌تواند یک کلاس شاداب و سرحال داشته باشد و یا اینکه یک کلاس را خواب‌آلود نگه دارد. پس مهارت فن بیان برای دانشجومعلم‌ان از نان شب هم واجب‌تر است». متخصص شماره ۷ در ارتباط با محور موفقیت و رشد شغلی چنین بیان می‌کند: «افرادی که توانایی خوبی در صحبت کردن و فن بیان دارند می‌توانند در مصاحبه‌های شغلی موفق شوند و در مجموع آموزش مهارت فن بیان به دانشجومعلم‌ان یک نیاز اساسی است که تأثیر بسزایی در موفقیت شخصی و حرفه‌ای آن‌ها دارد».

۳. در مسیر آموزش مهارت فن بیان به دانشجومعلم‌ان در دانشگاه فرهنگیان چه چالش‌ها، موانع و مشکلاتی وجود دارد؟

در این قسمت پاسخ برخی از شرکت‌کنندگان در ارتباط با کدهای محوری جدول شماره ۳ برای مثال ذکر می‌شود:

مصاحبه‌شونده بیست‌وپنجم در ارتباط با محور مشکلات مرتبط با زیرساخت‌های دانشگاه فرهنگیان چنین بیان می‌کند: «از جمله چالش‌ها و موانع در مسیر

برای یادگیری مهارت فن بیان با روش‌ها مناسب چنین اذعان می‌کند: «از نظر من بهترین کار برای زودن احساس بی‌نیازی به فن بیان، به نمایش گذاشتن الگوهای عینی فن بیان و تطبیق آن‌ها با بقیه افراد - مثلاً دو دانشجو را که یکی از آن‌ها این دوره را گذرانده و یکی که نگذرانده، در معرض دید دانشجویان مقایسه کنیم تا خود را ملزم به شرکت در این دوره‌ها کنند». در نهایت، مصاحبه‌شونده بیست و دوم در ارتباط با محور روشن‌سازی اهمیت مهارت فن بیان برای دانشجویان چنین بیان می‌کند: «اطلاع‌رسانی دقیق و همچنین بیان ضرورت و اهمیت مهارت فن بیان به دانشجویان می‌تواند برای غلبه بر چالش‌های ذکر شده مؤثر باشد».

تقویت مهارت فن بیان را افزایش دهد». یا مصاحبه‌شونده دهم در ارتباط با محور انجام تمرینات عملی و مستمر برای یادگیری مهارت فن بیان با روش‌های مناسب چنین اذعان داشت: «مهارت فن بیان مانند هر مهارتی نیازمند تمرین است به همین خاطر باید دانشجویان را تشویق کنیم تا به صورت مستمر تمرین کنند». مصاحبه‌شونده چهاردهم نیز در ارتباط با محور تهیه امکانات و تجهیزات مناسب معتقد بود: «با ارائه منابع آموزشی کافی و مناسب، دانشجویان باید بتوانند بهترین استفاده را از آموزش‌های فن بیان کنند و این منابع می‌تواند شامل کتاب‌ها، مقالات، ویدئوها و نمونه‌های عملی باشد». همچنین مصاحبه‌شونده دوم در ارتباط با محور ایجاد علاقه و انگیزه در دانشجویان

جدول شماره ۳: چالش‌ها، موانع و مشکلات موجود برای آموزش مهارت فن بیان به دانشجویان

کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی
(۱) کمبود بودجه دانشگاه برای ایجاد فضا و بستر مناسب برای آموزش مهارت فن بیان؛ (۲) کمبود امکانات و تجهیزات مناسب؛ (۳) قدیمی بودن تجهیزات و امکانات موجود؛ (۴) کمبود فضای مناسب برای انجام تمرینات عملی.	مشکلات مرتبط با زیرساخت‌های دانشگاه فرهنگیان	
(۱) کم‌رویی و عدم علاقه دانشجویان به یادگیری این مهارت؛ (۲) ناآگاهی دانشجویان از اهمیت مهارت فن بیان؛ (۳) بی‌انگیزشی و عدم تلاش برای بهبود مهارت خود؛ (۴) کم بودن اعتمادبه‌نفس و از بین رفتن روحیه آموزشی به خاطر ترس از عمل عمومی و صحبت در مقابل جمع؛ (۵) ترس از نقد شدن و مورد انتقاد قرار گرفتن موقع انجام تمرینات؛ (۶) عدم همکاری از سوی دانشجویان؛ (۷) کمال‌گرایی بیش از حد دانشجویان و عدم اقدام عملی برای یادگیری مهارت فن بیان؛ (۸) ترس از شکست خوردن.	مشکلات مرتبط با خود دانشجویان از قبیل کم‌رویی و بی‌انگیزشی	مشکلات موجود برای آموزش مهارت فن بیان به دانشجویان در دانشگاه فرهنگیان
(۱) نبود واحد درسی مجزا با عنوان مهارت فن بیان در همه رشته‌های دانشگاه فرهنگیان؛ (۲) عدم وجود نوآوری در دانشگاه فرهنگیان؛ (۳) کمبود زمان برای یادگیری مهارت فن بیان و انجام تمرینات؛ (۴) عدم دسترسی به منابع آموزشی و استادان ماهر و متخصص در زمینه مهارت فن بیان؛ (۵) نبود زمینه سخنرانی برای از بیان بردن خجالت و ترس از صحبت در برابر جمع یا برقراری ارتباط جمعی با همسالان و همکاران رده‌بالا.	مشکلات مرتبط با آموزش مهارت فن بیان	
(۱) کم‌توجهی و اهمیت ندادن به مهارت فن بیان در دانشگاه فرهنگیان؛ (۲) کم‌کاری مسئولان دانشگاهی؛ (۳) بی‌اطلاعی مسئولان و برنامه‌ریزان از اهمیت مهارت فن بیان برای دانشجویان.	کم‌کاری، کم‌توجهی و اهمیت ندادن به این مهارت در دانشگاه فرهنگیان	

جدول شماره ۴: ارائه پیشنهادهایی برای غلبه بر چالش‌های ذکر شده در مسیر آموزش مهارت فن بیان به دانشجومعلمان

کدگذاری انتخابی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز
	راهکارهایی مختص آموزش مهارت فن بیان	<p>(۱) برگزاری کارگاه‌های مهارت آموزی با عنوان مهارت فن بیان؛ (۲) انتخاب استادان کاربرد و متخصص حوزه مهارت فن بیان؛ (۳) شناسایی افراد کم‌رو و خجالتی و کار کردن برای از بین بردن رفتار خجالتی آنان؛ (۴) اختصاص یک واحد درسی به صورت تئوری و عملی برای این مهارت؛ (۵) شرکت در کلاس‌های فن بیان در محیط خارج از دانشگاه؛ (۶) معرفی منابع آموزشی متنوع مانند کتاب‌ها، وب‌سایت‌ها، ویدئوها و مقالات در زمینه مهارت فن بیان و ارتباطات مؤثر؛ (۷) برنامه مناسب و تعیین اولویت‌های صحیح تا اینکه دانشجومعلمان بتوانند زمان کافی برای یادگیری و تقویت مهارت فن بیان در نظر بگیرند؛ (۸) تقویت مهارت فن بیان استادان دانشگاهی؛ (۹) آموزش مهارت مدیریت و کنترل استرس و ترس از صحبت؛ (۱۰) یادگیری مکث بجا و تأکیدهای کلامی؛ (۱۱) تقویت هوش کلامی خود؛ (۱۲) یادگیری لحن‌های مختلف؛ (۱۳) ارتقای اعتمادبه‌نفس دانشجومعلمان؛ (۱۴) داشتن اقتدار در صحبت؛ (۱۵) گذراندن دوره‌های صداسازی؛ (۱۶) پرهیز از پرحرفی و رعایت سکوت.</p>
راه‌حل و پیشنهادهایی برای غلبه بر چالش‌های ذکر شده در مسیر آموزش فن بیان به دانشجومعلمان	انجام تمرینات عملی و مستمر	<p>(۱) مشارکت دادن دانشجومعلمان در ارائه‌های کلاس درس؛ (۲) انجام تمرینات عملی و تلاش مستمر برای تقویت مهارت فن بیان خود، مانند تمرین‌های نمایشنامه تلویزیونی و تمرین‌های مکالمه؛ (۳) دریافت بازخورد منظم و مستمر از استادان متخصص؛ (۴) شناسایی نقاط قوت و ضعف خود؛ (۵) ارائه فرصت‌های متعدد برای عمل عمومی و صحبت در مقابل جمع؛ (۶) اختصاص زمان لازم برای یادگیری مهارت فن بیان؛ (۷) تمرین صاف ایستادن و تنفس دیافراگمی؛ (۸) مطالعه کتاب، روزنامه و مجلات و همچنین قصه‌گویی و شعرخوانی برای تقویت لحن؛ (۹) تمرین‌های مرتبط با تقویت اعتمادبه‌نفس مانند تصویرسازی ذهنی، و تفکر مثبت؛ (۱۰) تمرین جملات جان‌سخت؛ (۱۱) تقویت زبان بدن؛ (۱۲) بلندخوانی؛ (۱۳) تمرین دست‌نوشته حرفه‌ای برای ارائه موفق در کلاس درس؛ (۱۴) تمرین شعرخوانی برای تقویت لحن.</p>
	تهیه امکانات و تجهیزات مناسب	<p>(۱) استفاده از تکنولوژی‌های جدید مانند ویدئوها، پادکست‌ها و نرم‌افزارهای ضبط و تصویربرداری برای ضبط و ارزیابی مهارت‌های فن بیان دانشجومعلمان؛ (۲) ارائه امکاناتی به دانشجومعلم‌ها برای تقویت اعتمادبه‌نفس خود مانند جلسات مشاوره؛ (۳) بهبود و ارتقای امکانات و تجهیزات مرتبط با مهارت فن بیان در دانشگاه فرهنگیان؛ (۴) تجهیز کتابخانه دانشگاه به کتاب‌های مرتبط با حوزه مهارت‌های ارتباطی؛ (۵) تأمین مالی از سوی وزارت علوم و تزریق بودجه به پردیس‌های دانشگاه فرهنگیان برای تهیه تجهیزات مورد نیاز؛ (۶) ایجاد انجمن بیان در دانشگاه فرهنگیان؛ (۷) حمایت‌های مالی کانون‌ها از برگزاری کارگاه‌ها در دانشگاه.</p>
	ایجاد انگیزه و علاقه در دانشجومعلمان برای یادگیری مهارت فن بیان	<p>(۱) مسئولیت دادن به دانشجومعلمان در برگزاری مراسم‌ها و کارگاه‌ها؛ (۲) معرفی کردن الگوهای مشخص و مطرح فن بیان؛ (۳) برگزاری سخنرانی برتر برای ارتقای توانمندی دانشجومعلمان؛ (۴) ایجاد انگیزه و تشویق دانشجومعلمان به یادگیری مهارت فن بیان از طریق ارائه هدف و نتایج مشخص؛ (۵) معرفی دستاوردهای افراد دارای فن بیان قوی و مهارت خطابه؛ (۶) تقدیر از افراد دارای مقام در زمینه مسابقات سخنوری و اجرا؛ (۷) حمایت از دانشجومعلمان علاقه‌مند و راهنمایی آن‌ها؛ (۸) برگزاری مسابقات قدرت بیان و مسابقه‌هایی همراه با کنفرانس و ارائه دانشجویی.</p>
	روشن‌سازی اهمیت مهارت فن بیان برای دانشجومعلمان	<p>(۱) آگاه‌سازی عوامل و دست‌اندرکاران دانشگاه فرهنگیان از اهمیت مهارت فن بیان برای دانشجومعلمان؛ (۲) استفاده از تجربه‌های دیگران برای موفقیت در این مسیر؛ (۳) انجام تحقیقات لازم درباره اهمیت مهارت فن بیان برای دانشجومعلمان؛ (۴) تقویت مهارت‌های ارتباطی استادان دانشگاه با دوره‌های تخصصی.</p>

بحث و نتیجه‌گیری

اولین و مهم‌ترین ابزاری که معلم در تدریس به آن نیاز دارد، مهارت فن بیان است و معلمی که این مهارت را داشته باشد، می‌تواند کلاس درس خود را جذاب و لذت‌بخش کند و باعث جلب توجه دانش‌آموزان به مطالب درسی شود و اگر معلمی مهارت فن بیان قوی نداشته باشد، کلاسی خسته‌کننده خواهد داشت [۲۶]. همان‌طور که بیان کردیم، داشتن مهارت فن بیان در امر تعلیم و تربیت اهمیت بسزایی دارد و به دلیل چالش‌ها و مانعی که در آموزش مهارت فن بیان برای دانشجو معلمان وجود دارد، در این پژوهش اهمیت آموزش و یادگیری مهارت فن بیان برای دانشجو معلمان و ارائه راهکارهای مناسب برای تقویت آن بررسی شده است. برای دستیابی به هدف پژوهش، پژوهشگران ابتدا برنامه درسی دانشجو معلمان را بررسی کردند تا مشخص شود تا چه حد در این برنامه‌های درسی تصویب شده به مبحث فن بیان پرداخته شده است که پس از بررسی برنامه درسی مشخص شد که در برخی از رشته‌های دانشگاه فرهنگیان از قبیل آموزش زبان و ادبیات فارسی، امور تربیتی و آموزش زبان انگلیسی به خوبی به این مهارت پرداخته شده است و واحد درسی با عنوان سخنوری و فن بیان تصویب شده است، اما در سایر رشته‌ها از قبیل آموزش ابتدایی، آموزش الهیات و آموزش عربی به صورت مختصر به چند مورد از شاخه‌های مهارت فن بیان پرداخته شده است. از آنجاکه دانشگاه فرهنگیان یکی از راه‌های پرورش و جذب معلم در کشور ایران است و دانشجو معلمان بعد از فارغ التحصیلی وارد صحنه تعلیم و تربیت می‌شوند و اینکه به صورت تجربی و بعد از سال‌ها تدریس اهمیت این موضوع را درک و مهارت فن بیان را به صورت تجربی در خودشان تقویت می‌کنند، این موضوع می‌تواند پیامدهای منفی به همراه داشته باشد؛ چراکه معلمان سال‌ها تدریس خواهند کرد بدون اینکه به مهارت مهمی چون مهارت فن بیان مجهز باشند و تا زمان تقویت این مهارت در خود می‌توانند آسیب‌هایی را به حوزه تعلیم و

تربیت دانش‌آموزان وارد کنند. پژوهش به نام فر [۴] این مورد را به خوبی نشان می‌دهد و این کم‌توجهی‌ها می‌تواند مشکلات و چالش‌های بزرگی را در آینده به همراه داشته باشد. به این دلیل لازم است که در دانشگاه فرهنگیان ضمن اینکه دانشجو معلمان آموزش‌های لازم برای تدریس را می‌بینند، مهارت فن بیان خود را نیز ارتقا دهند تا بعد از ورود به مدارس بتوانند با دانش‌آموزان و سایر همکاران خود ارتباط مؤثر و کارآمدی برقرار کنند. نتایج پژوهش کریمی و همکاران [۲] نشان داد که کیفیت فن بیان سخنوران در اثرگذاری و جذابیت کلاس درس آن‌ها مؤثر است. براساس نتایج این پژوهش، شاخص بیان واضح و صحیح که از مؤلفه‌های مهم فن بیان است از نظر شنوندگان بسیار تأثیرگذار است و اهمیت بسزایی دارد.

در مصاحبه با دانشجو معلمان، از آن‌ها خواسته شد تا تأثیر آموزش و یادگیری مهارت فن بیان در رشد شغلی و آینده حرفه‌ای خود را با جزئیات کامل بیان کنند که اغلب دانشجو معلمان به مواردی مانند: تأثیر مهارت فن بیان در تقویت ارتباط خود با دانش‌آموزان، تأثیر مهارت فن بیان برای ایجاد انگیزه و علاقه در دانش‌آموزان، وابستگی موفقیت شغلی دانشجو معلمان و معلمان به مهارت فن بیان، تأثیر مهارت فن بیان در مدیریت کلاس درس و یادگیری و بهبود محیط آموزشی اشاره کردند. بنابراین مشخص می‌شود که از نظر دانشجو معلمان مهارت فن بیان اهمیت بسزایی در شغل آنان دارد و اغلب آنان از این اهمیت آگاه بودند. یافته‌های به دست آمده با یافته‌های پژوهشی کشاورز و حق‌خواه [۲۷] همسوست. آن‌ها در پژوهش خود درباره اهمیت مهارت فن بیان در تدریس ریاضی به این نتیجه رسیده بودند که انسان‌ها از طریق زبان با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند و برقراری ارتباط یکی از موارد مهمی است که هر معلم برای بهتر شدن عملکرد خود باید داشته باشد. نتایج پژوهش فضلی و همکاران [۷] نشان داد که بین مهارت‌های ارتباطی مدیران و مؤلفه‌های آن با مؤلفه‌های برقراری انضباط کلاس درس ارتباط معناداری وجود

را برای فراگیری این مهارت به تکاپو وامی‌دارد. نتایج پژوهش رستمی و کورتشی [۱۱] نشان داد که داشتن مهارت مؤثر فن بیان می‌تواند دانش‌آموزان را به تفکر، مشارکت در مباحث و انجام بهتر تکالیف ترغیب کند و همچنین بهبود عملکرد خوانداری و نوشتاری آن‌ها را رقم زند. در مصاحبه‌ای که با متخصصان و مدرسان فن بیان صورت گرفت آن‌ها نیز در جواب لزوم آموزش مهارت فن بیان به دانشجومعلمان، به دلایلی چون: ایجاد ارتباط مؤثر، اهمیت مهارت فن بیان در تدریس و ارتقای توانمندی دانشجومعلمان اشاره کردند که این نتایج با یافته‌های پژوهشی رحیمی و ایمان‌پور [۲۹] همسوست؛ چراکه آن‌ها در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که توانایی سخنرانی در برابر جمع و بیان عقاید و نظرات باعث رشد افراد و برقراری ارتباط مؤثر با مخاطبان خواهد شد.

در سؤال سوم، از دانشجومعلمان خواسته شد تا آن‌ها چالش‌ها، موانع و مشکلات موجود در آموزش مهارت فن بیان به دانشجومعلمان در دانشگاه فرهنگیان را بیان کنند و آن‌ها در پاسخ به چالش‌هایی از قبیل: مشکلات مرتبط با زیرساخت‌های دانشگاه فرهنگیان، مشکلات مرتبط با خود دانشجویان از قبیل کم‌رویی و بی‌انگیزشی، مشکلات مرتبط با آموزش مهارت فن بیان، کم‌کاری، کم‌توجهی و اهمیت ندادن به مهارت فن بیان در دانشگاه فرهنگیان اشاره کردند. این نتایج با یافته‌های پژوهش بهنام‌فر [۴] همسوست. ایشان در پژوهش خود نشان دادند که در دانشگاه‌ها و مراکز تربیت معلم به فن بیان اهمیت کمتری داده شده و دروس معرفی شده بیشتر به صورت تئوری است و به صورت عملی به این مهارت پرداخته نشده است و دانشجویان را بدون تجربه عملی روانه آموزش و پرورش می‌کنند. در سؤال چهارم، از دانشجومعلمان خواسته شد تا پیشنهادها و راهکارهایی را برای غلبه بر چالش‌های ذکر شده در مسیر آموزش و یادگیری مهارت فن بیان پیشنهاد دهند و آنان در پاسخ، به مواردی از قبیل: آموزش دقیق مهارت فن بیان، انجام تمرینات عملی و مستمر برای تقویت فن بیان خود، تهیه

ندارد، اما بین کل مهارت‌های ارتباطی مدیران و مؤلفه‌های آن با دیگر نمره کل مدیریت کلاس درس و مؤلفه‌های اثربخشی آموزش والدین و اثربخشی شخصی معلم رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بر همین اساس، تقویت مهارت‌های ارتباطی از جمله مهارت فن بیان می‌تواند در غنی‌سازی ارتباطات کلامی و غیرکلامی با والدین، دانش‌آموزان و نیز کمک به معلمان در کیفیت بخشی کلاس درس تأثیرگذار باشد [۷]. همچنین، یافته‌های به دست آمده در پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش باعزت و رحیمی [۲۸] همسوست. آن‌ها در پژوهش خود نشان دادند که مهارت‌های ارتباطی و فن بیان معلمان می‌تواند باعث توسعه خودکارآمدی دانش‌آموزان و در نهایت، بهزیستی تحصیلی آن‌ها شود. نتایج پژوهش گولک و تی مل [۱۲] نشان داد که معلمان که دارای مهارت‌های کلامی و غیرکلامی خوبی هستند بهتر می‌توانند نسبت به سایر معلمان کلاس درس خود را مدیریت کنند. ارتباط کارآمد این معلمان در ایجاد نگرش مثبت در دانش‌آموزان مؤثر است.

در ادامه پژوهش، از دانشجومعلمان و متخصصان فن بیان خواسته شد تا راه‌هایی (به لحاظ محتوا، روش، استادان و...) برای آموزش مهارت فن بیان در دانشگاه فرهنگیان ارائه دهند و آنان در پاسخ، راهکارهایی از قبیل: انجام تمرینات مستمر مهارت فن بیان توسط دانشجومعلمان، آموزش مهارت فن بیان به دانشجومعلمان با استفاده از روش‌های مناسب، کمک گرفتن از کانون‌های فرهنگی و انجمن‌های علمی دانشگاه فرهنگیان، ایجاد علاقه و انگیزه در دانشجومعلمان برای یادگیری این مهارت و کمک گرفتن از استادان مجرب و متخصص را ارائه دادند. شایان ذکر است که در برخی از موارد دانشجویان به مهارت فن بیان احساس نیاز نمی‌کنند و در پی فراگیری آن تلاشی از خود نشان نمی‌دهند. برای غلبه بر این مشکل، با اتخاذ تدابیری همچون ملزم ساختن دانشجومعلمان برای حضور در مدارس به عنوان کارورز و ارائه گزارش کارورزی در سالن‌های بزرگ به سایر دانشجویان، آن‌ها

می‌تواند مؤثر باشد.

۹. همچنین به پژوهشگران حوزهٔ تعلیم و تربیت پیشنهاد می‌شود برای تبیین اهمیت و راهکارهای ارتقای مهارت فن بیان پژوهش‌های بیشتری انجام دهند تا ضرورت این مهارت بخصوص در حوزهٔ تعلیم و تربیت کشور بیش از پیش مشخص شود.

فهرست منابع

۱. ایران‌دوست، عبدالمتمین. بررسی اثربخشی بیان معلم در انتقال مطالب به دانش‌آموزان بر یادگیری آن‌ها. همایش پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران، ۱۴۰۰: ۱۲-۱. <https://civilica.com/doc/1673787>
۲. کریمی لیلا، گلفام ارسلان، عامری حیات. عوامل نشانه‌شناختی مؤثر بر کیفیت فن بیان در زبان فارسی: تحلیلی شنونده‌محور. جستارهای زبانی، ۱۳۹۶: ۴۸(۳۹): ۷۱-۹۵.
۳. تریسی، برایان. هنر بیان. ترجمهٔ امیراحسان رضایی. تهران: مهرگان قلم، ۱۹۴۴.
۴. بهنام‌فر، رضا. جای خالی آموزش فن بیان در دوره‌های تربیت معلم و دبیر. مجلهٔ ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۱۳۹۲: ۱۳(۷): ۶۲۳-۶۲۵.
۵. بابائی مهدی، رستمی منصور. بررسی نقش مهارت‌های ارتباطی در شغل معلمی. چهارمین کنفرانس ملی پژوهش‌های سازمان و مدیریت، ۱۴۰۱: ۶۵۶-۶۶۰. <http://sid.ir/paper/1016037/fa>
۶. رمضانی، امیررضا. تبیین اهمیت فن بیان معلم در دورهٔ ابتدایی. سیزدهمین همایش ملی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران، تهران، ۱۴۰۱: ۲-۱۲. <https://civilica.com/doc/1673438>
۷. فضل‌ی‌دالله، مه‌نی امید، فیضی ایوب، عبدالهی، بیژن. تحلیل رابطهٔ مهارت‌های ارتباطی مدیران و میزان اثربخشی مدیریت کلاس درس معلمان. جامعه‌شناسی آموزش و پرورش، ۱۴۰۰: ۷(۲): ۲۷-۳۸.

امکانات و تجهیزات مناسب، ایجاد انگیزه و علاقه در دانشجومعلم‌ان برای یادگیری مهارت فن بیان با روش‌های مناسب و روشن‌سازی اهمیت مهارت فن بیان برای دانشجومعلم‌ان اشاره کردند.

باتوجه به نتایج حاصل از این پژوهش، می‌توان پیشنهاد‌های زیر را ارائه داد:

۱. پیشنهاد می‌شود برای تقویت مهارت فن بیان دانشجومعلم‌ان، دروس تئوری و عملی برای تمام رشته‌های دانشگاه فرهنگیان معرفی شود.
۲. پیشنهاد می‌شود زمینه‌ای فراهم شود تا افرادی که این مهارت را یاد گرفته‌اند و در زندگی خود موفق شده‌اند، در دانشگاه حضور یابند و تجربه‌های خود را با دانشجومعلم‌ان به اشتراک بگذارند.
۳. پیشنهاد می‌شود استادان متخصص حوزهٔ مهارت فن بیان در دانشگاه فرهنگیان به کار گرفته شود تا به آموزش و تقویت مهارت فن بیان دانشجومعلم‌ان بپردازند.
۴. پیشنهاد می‌شود در دانشگاه فرهنگیان با ایجاد موقعیت‌های مختلف همچون سخنرانی در جمع دانشجویان و استادان، دانشجومعلم‌ان را برای فراگیری مهارت فن ترغیب کرد.
۵. در این زمینه بایستی در ابتدا برنامه‌ریزان درسی، مسئولان، استادان دانشگاه فرهنگیان و در گام بعد دانشجومعلم‌ان را از اهمیت مهارت فن بیان و تأثیر آن در زندگی روزمره و تدریس آگاه ساخت.
۶. یادگیری مهارت فن بیان، در گام اول به آموزش تئوری نیاز دارد و در گام بعد به تمرینات مستمر تا اینکه در ذهن افراد تثبیت شود.
۷. انجام تمرینات تنفس دیافراگمی، تقویت لحن و صداسازی، شناخت زبان بدن و استفاده از حرکات دست در هنگام تدریس، برای معلمان مهم و ضروری است و باید توجه ویژه‌ای به این امر شود.
۸. الگو گرفتن از افرادی که مهارت فن بیان قوی‌تری دارند، مثل سخنرانان داخلی و خارجی مطرح و تقلید از مهارت‌های آن‌ها برای دانشجومعلم‌ان

۸. باقریان فر مصطفی، نصر اصفهانی احمدرضا، جوادی پور محمد، عزیزی محمود، آباد مهران. *گفتمان‌های رایج در زبان بدن مدرسان دانشگاه فرهنگیان*، فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، ۱۴۰۰؛ ۷۸: ۱۱۸-۹۵.
۹. روحی فاطمه، زارع حسین، آخوندی لیلا. *رابطه زبان بدن با ادراک تعامل اجتماعی*. شناخت اجتماعی، ۱۳۹۶؛ ۱۱(۱): ۱۵۶-۱۴۷. [sid.https://sid.ir/paper/2371776/fa](https://sid.ir/paper/2371776/fa)
۱۰. صالحی مهدیه، استکی مهناز، رفیعی طاری مهرالملوک. *تأثیر روش فن بیان در کاهش علائم لکنت زبان*. تحقیقات روان‌شناختی، ۱۳۹۱؛ ۴(۱۶). [sid.https://sid.ir/paper/485868/fa](https://sid.ir/paper/485868/fa)
11. Rustemi, J., & Kurteshi, V. Thinking and expression skills through teaching techniques. *Journal of social studies education research*, 2023; 14(1): 1-16.
12. Güleç, S., & Temel, H. Body Language Using Skills of Teacher Candidates from Departments of Mathematics Education and Social Studies Education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2015; 186: 161-168. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.149>
13. Maureen, E. K. A Practical Guide for Teachers of Communication Skills: A summary of current approaches to teaching and assessing communication skills. *Education for Primary Care*, 2007; 18(1): 1-10. <https://doi.org/10.1080/14739879.2007.11493520>
14. Moustakas, C. *Phenomenological research methods*. Sage publications; 1994.
15. Nwokenna, E. N., Sewagegn, A. A., & Falade, T. A. Effect of educational music intervention on emotion regulation skills of first-year university music education students. *Medicine*. 2022; 101(47), e32041. doi: 10.1097/MD.00000000000032041.
۱۶. پروری، پیمان. *خوانشی نو از روش پدیدار شناسی؛ بنیان‌های فلسفی، رویکردها و چارچوب اجرای تحقیق پدیدارشناسی*، مطالعات جامعه‌شناسی، ۱۳۹۸؛ ۱۲(۴۴): ۸۷-۱۰۶.
17. Strauss, A. L., & Corbin, J. *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks, CA: Sage; 2008.
18. Creswell, J. W. *Qualitative inquiry and research design: choosing among five approaches*. Thousand oaks, ca; sage publications; 2007.
۱۹. عباس‌زاده، محمد. *تأملی بر اعتبار و پایایی در تحقیقات کیفی*، نشریه جامعه‌شناسی کاربردی، ۱۳۹۱؛ ۲۳(۱): ۱۹-۳۴.
۲۰. برنامه درسی دوره کارشناسی رشته آموزش الهیات. *مشخصات کلی، برنامه سرفصل دروس دوره کارشناسی پیوسته رشته آموزش الهیات*، (خاص دانشگاه فرهنگیان)، مجری: معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه فرهنگیان، ۱۳۹۵؛ نسخه بازنگری مجدد، مصوب جلسه ۸۶۹ مورخ ۱۳۹۴/۰۹/۲۸.
۲۱. برنامه درسی دوره کارشناسی رشته آموزش زبان عربی. *مشخصات کلی، برنامه سرفصل دروس دوره کارشناسی پیوسته رشته آموزش زبان عربی*، (خاص دانشگاه فرهنگیان)، مجری: معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه فرهنگیان، گروه هماهنگی برنامه‌ریزی تربیت معلم، ۱۳۹۵؛ نسخه بازنگری مجدد، مصوب جلسه ۸۶۹ مورخ ۱۳۹۴/۰۹/۲۸.
۲۲. برنامه درسی رشته امور تربیتی. *مشخصات کلی، برنامه سرفصل دروس دوره کارشناسی پیوسته رشته امور تربیتی*، (ویژه دانشگاه فرهنگیان)، مجری: معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه فرهنگیان، گروه هماهنگی برنامه‌ریزی تربیت معلم، ۱۴۰۰؛ نسخه بازنگری مجدد، مصوب جلسه ۲۵۰ مورخ ۱۴۰۰/۰۳/۱۱، و شورای گسترش و برنامه‌ریزی آموزش عالی مصوب جلسه ۹۴۵ مورخ ۱۴۰۰/۰۵/۱۱.

۲۳. برنامه درسی دوره کارشناسی رشته آموزش ابتدایی. مشخصات کلی، برنامه سرفصل دروس دوره کارشناسی پیوسته رشته آموزش ابتدایی، (ویژه دانشگاه فرهنگیان)، مجری: معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه فرهنگیان، گروه هماهنگی برنامه‌ریزی تربیت معلم، ۱۳۹۹؛ نسخه بازنگری مجدد، مصوب جلسه ۲۴۷ مورخ ۱۳۹۹/۰۵/۲۲.
۲۴. برنامه درسی دوره کارشناسی رشته آموزش زبان انگلیسی. مشخصات کلی، برنامه سرفصل دروس دوره کارشناسی پیوسته رشته آموزش زبان انگلیسی، (ویژه دانشگاه فرهنگیان)، مجری: معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه فرهنگیان، گروه هماهنگی برنامه‌ریزی تربیت معلم، ۱۴۰۲؛ نسخه بازنگری مجدد، مصوب ۲۵۳ مورخ ۱۴۰۱/۰۳/۰۲، و کمیسیون برنامه‌ریزی درسی، محتوا و سرفصل رشته‌های تحصیلی، مصوب شماره ۱۷۱ مورخ ۱۴۰۲/۰۴/۱۲.
۲۵. برنامه درسی دوره کارشناسی رشته آموزش زبان و ادبیات فارسی. مشخصات کلی، برنامه سرفصل دروس دوره کارشناسی پیوسته رشته آموزش زبان و ادبیات فارسی، (ویژه دانشگاه فرهنگیان)، مجری: معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه فرهنگیان، گروه هماهنگی برنامه‌ریزی تربیت معلم، ۱۳۹۹؛ نسخه بازنگری مجدد، مصوب جلسه ۲۴۶ مورخ ۱۳۹۹/۰۴/۱۰.
۲۶. برنامه درسی رشته راهنمایی و مشاوره. مشخصات کلی، سرفصل دروس دوره کارشناسی پیوسته رشته مشاوره و راهنمایی، (ویژه دانشگاه فرهنگیان)، مجری: معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه فرهنگیان، ۱۴۰۰؛ نسخه بازنگری مجدد، مصوب شماره ۲۵۰ مورخ ۱۴۰۰/۰۳/۱۱.
۲۷. حفقوی، امیرحسین. فن بیان در تدریس، ۱۴۰۱. دسترسی در سایت: www.aliamuz.com
۲۸. کشاورز نیلوفر، حق‌خواه ساره. اهمیت فن بیان در تدریس ریاضی. فصلنامه علمی-تخصصی پوش در آموزش علوم پایه، ۱۳۹۵؛ ۲(۵): ۹-۱۹.
29. Baezat, F., Rahimi S. The effectiveness of communication skills training on medical students' self-efficiency and social well-being based on the Calgary- Cambridge model. *Journal of Educational Studies*, 2015; 6(3): 12-19.
۳۰. رحیمی غلامرضا، ایمان‌پور قربانعلی. چگونه یک سخنرانی خوب ارائه دهیم. رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۱۳۹۶؛ ۲: ۸۳-۹۴.